

INFORMATIKA O'QITISHDA AKT NING AHAMIYATI VA UN DAN FOYDALANISH

Fozilova Rahima No'monjonovna

Shahrisabz shahar 2-sonli kasb- hunar maktabi

Informatika fani o'qituvchisi

Annatsiya: Ushbu maqolada informatika va axborot texnologiyalari fanini o'qitishda kompyuter amaliy dasturlaridan biri Power Point dasturida yaratilgan ta'limning interfaol usullari keltiriladi. Ta'limning bu interfaol usullari e'tiborni, kuzatishni shakllantirishga, xotirani, fikrlashni, tashabbusni rivojlantirishga yordam beradi. O'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi munosabat o'rnatishni ta'minlaydi. O'quvchilarni ushbu fanga bo'lgan qiziqishini yanada orttiradi.

Kalit so'zlar: interfaol usullar, chigil yozdi usuli, zakovat usuli, mo'jizalar maydoni usuli, zinama-zina usuli, zukko haydovchi usuli.

Informatika fanini o'qitishda AKT ning rivojlanishi istiqbollari
Zamonaviy AKT ning qo'llanishi XIX asrning ikkinchi yarimigacha axborot texnologiyasining asosini pero, siyohdon va buxgalteriya daftari tashkil etgan. Kommunikatsiya (aloqa) paket (rasmiy hujjatlar solingan konvert) yuborish orqali amalga oshirilardi. Axborotlarni qayta ishlash mahsuldorligi o'ta past bo'lib, har bir xat alohida, qo'lda ko'chirib olingan. Qaror qabul qilish uchun bir-biriga qo'shiladigan xisob kitobdan boshqa axborot ham bo'lmagan.

«Qo'l» axborot texnologiyasi o'rniga XIX asr oxirida «mexanik» texnologiya kirib keldi. Bular bari avvaliga axborotni qayta ishlash texnologiyasida, so'ng ish mahsuldorligida sezilarli o'zgarishlar yuz berishiga zamin bo'ldi. Mohiyatan, mexanik texnologiya mavjud muassasalarda tashkiliy tarkibining shakllanishiga yo'l ochib berdi. XX asrning 40-60 yillarida «elektr» texnologiyasi paydo bo'lib, u yechib almashtiriladigan elementlarga ega elektr yozuv mashinalari, oddiy qog'ozdan foydalanuvchi nusxa ko'chirish mashinasi, portativ diktafonlardan ibora edi. Aynan shu vositalar xujjatlarni qayta ishlash sifati, soni va tezligini oshirish hisobiga boshqarish faoliyati yaxshilandi. Ko'pgina zamonaviy muassasalar «elektr» texnologiyasiga asoslangan. Ixtisoslashgan ilmiy-texnika zonalari tarmog'ini barpo etish, ishlab chiqarish va tadbirkorlik faoliyatiga yuqori texnologiyalarni samarali joriy etish, davlat hokimiyati va boshqaruvi organlarida axborot texnologiyalarini qo'llashni kengaytirish, aholi va xo'jalik yurituvchi subyektlarga ko'rsatiladigan interfaol xizmatlar hajmini oshirish, kadrlar tayyorlash sifatini yaxshilash, mamlakat axborot xavfsizligi tizimini mustahkamlash, elektron hujjat aylanishi mexanizmini takomillashtirish. Mamlakatimizda kompyuter va axborot texnologiyalari,

telekommunikatsiya va ma'lumot uzatish tarmoqlari, internet xizmatlarini rivojlantirish, ularni dunyo standartlariga yetkazish va shu asosda axborotlashgan jamiyat sari jadal intilish maqsadida keng ko'lamli chora-tadbirlar ko'rilmogda. Ko'z o'ngimizda ro'y berayotgan taraqqiyot odimlarini barcha sohalarda bo'lgani kabi telekommunikatsiya tizimida yaqqol kuzatishimiz mumkin. Avvallari faqatgina so'zlashuv uchun ishlatilgan telefon simidan bugun internet, tovushli aloqa va ma'lumotlar uzatish kabi turli qo'shimcha xizmatlardan foydalanish, videotelefoniya va hatto teleko'rsatuvlar ko'rish imkoni bor. Bularning barchasi so'nggi yillarda telekommunikatsiya tarmoining izchillik bilan modernizatsiya qilinishi natijasida yuzaga keldi. Hukumatimiz tomonidan mazkur sohaga eng zamonaviy vositalar joriy qilinishiga katta e'tibor qaratilgani bois, bugun yurtdoshlarimiz ko'plab qulayliklarga ega bo'lmoqdalar.

Didaktik material kompyuter versiyasida keltirilgan, bir nechta muammolarni hal qiladi: darsda o'qituvchilar va o'quvchilarning samaradorligini oshiradi; darsda ko'rish qobiliyatidan foydalanish miqdorini oshiradi; darsga tayyorgarlik vaqtida o'qituvchining vaqtini tejaydi. Bu bir qator ijobiy ta'sirlarga olib keladi:

- darsni vizualizatsiya bilan boyitadi;
- assimilyatsiya jarayonini psixologik jihatdan osonlashtiradi;
- bilim mavzusiga qiziqishni uyg'otadi;
- talabalarning umumiy ufqlarini kengaytiradi;
- darsda o'qituvchilar va talabalarning samaradorligini oshiradi.

Tarmoqda qo'shimcha materiallar ko'pligi Internet sizga vizual va didaktik materiallar, testlar, tanqidiy maqolalar, insholar va boshqalar bankini yaratishga imkon beradi. San'atni tinglash elektron adabiyotlar ona tili va adabiyotiga bo'lgan qiziqishni uyg'otish uchun har xil turdagi badiiy asarlarning professional ijro etilishini namoyish etish uchun xizmat qiladi. Elektron lug'atlar va ensiklopediyalar mobil telefonga qo'shimcha ma'lumot olish va darsda undan foydalanishga imkon beradi.

Adabiyot darslarida AKTdan foydalanish bir qator ijobiy natijalarga olib keladi:

- o'qituvchilar va talabalar tomonidan yozuvchilarning tarjimai hollari va asarlari taqdimotlarini o'z ichiga olgan media-kutubxonani yaratish;
- o'qitish sifatini yaxshilaydi;
- o'quv muvaffaqiyat uchun motivatsiyani oshiradi;
- dars vaqtini oqilona taqsimlashga imkon beradi;
- materialni aniq tushuntirishga, uni qiziqarli qilishga yordam beradi.

AKTdan foydalanish o'qituvchi tomonidan darsning turli shakllarini tayyorlashda va o'tkazishda samarali: multimediali maktab ma'ruzasi, dars - kuzatish, dars - seminar, dars - virtual tur. Bunday ekskursiyalarni tabiatda, muzeyda, yozuvchining vatanida

tashkil etish mumkin. Kompyuter texnologiyalaridan foydalanish quyidagi imkoniyatlarni beradi:

- darslarni yangi tarkib bilan to'ldirish;
- o'rganilayotgan materialga va atrofdagi dunyoga, o'quvchilarning qiziquvchanligiga ijodiy yondoshishni rivojlantirish;
- axborot madaniyati va axborot kompetentsiyasining elementlarini shakllantirish;
- kompyuter dasturlari bilan ratsional ishlash ko'nikmalarini shakllantirish;
- kompyuter texnologiyalarini rivojlantirishda mustaqillikni saqlash.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish bo'yicha o'quv jarayoni qatnashchilarini tayyorlash darajasiga qo'yiladigan talablar AKTni bilish darsga tayyorgarlikni sezilarli darajada osonlashtiradi, darslarni noan'anaviy, esda qolarli, qiziqarli va faol qiladi. AKT va zamonaviy pedagogik texnologiyalarning integratsiyasi rus tili va adabiyotiga bo'lgan qiziqishni uyotishi, ushbu fanlarni o'rganishga turtki berishi uchun sharoit yaratishi mumkin. Bu o'z-o'zini o'qitish samaradorligi va intensivligini oshirish, ta'lim sifatini oshirishning oqilona usulidir. Multimedia texnologiyalaridan foydalanganda bilim turli idrok kanallari (vizual, eshitish) orqali olinadi, shuning uchun u yaxshiroq so'riladi va uzoqroq saqlanib qoladi. K. Ushinskiy shuningdek, bilim kuchliroq va to'liq bo'ladi, ular sezgi organlari qanchalik ko'p qabul qilinishini ta'kidlaydi. Bugungi kunda sinflarning minimal jihozlanishi bilan talabalarning doimiy qiziqishini ta'minlash juda qiyin. Ko'pincha darslardagi jihozlar matnlar, darsliklar, daftarlar, reproduksiya bo'lib, biz ularga yetishmaymiz va ularning tashqi ko'rinishi juda ko'p narsani talab qiladi. AKT ushbu muammoni hal qilishda muhim yordam berishi mumkin, bu esa darsni jonlantirish va fanlarga qiziqishni uyg'otish imkonini beradi. Va bu juda muhim: multimedia texnologiyalaridan foydalangan holda darslar materialni ongli ravishda o'zlashtirish jarayoni. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, bugungi kunda talabalar axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda turli fanlar bo'yicha darslarga tayyor. Ular uchun turli xil tahrirlovchilar bilan ishlash (masalan, MS Word, MS Excel, Paint, MS Power Point), Internet resurslaridan foydalanish, kompyuter sinovlari bilan ishlash yangi va noma'lum. Ko'pgina talabalar turli xil axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining imkoniyatlari, shuningdek, amaliy amaliy ko'nikmalar haqida tasavvurga ega. Shunday qilib, ushbu bilim va ko'nikmalarni qo'llash maktabga taqdim etilgan muammolarni hal qilishda yagona yondashuvni ta'minlash uchun tavsiya etiladi.

Ammo yagona yondashuvni amalga oshirish uchun fan o'qituvchisi quyidagi imkoniyatlarga ega bo'lishi kerak:

1. Darsda ular bilan ishlash uchun didaktik materiallarni (vazifa variantlari, jadvallar,

- chizmalar, diagrammalar, chizmalar) tayyorlash uchun matnli, raqamli, grafik va ovozli ma'lumotlarni qayta ishlash;
2. MS Power Point taqdimot muharriri yordamida ushbu o'quv material uchun slaydlar yaratish va darsda taqdimotni namoyish etish;
 3. Mavjud intizomli dasturiy mahsulotlarni o'z intizomida qo'llash;
 4. O'quv dasturlarini qo'llash (o'qitish, kuchaytirish, nazorat qilish);
 5. Darslarga va darsdan tashqari mashulotlarga tayyorgarlik jarayonida Internetda kerakli ma'lumotlarni qidirish;
 6. Internetda kerakli ma'lumotlarni topish uchun talabalar bilan ishlashni tashkil etish;
 7. Mustaqil ravishda testlarni ishlab chiqish yoki tayyor qobiq dasturlaridan foydalanish, kompyuter sinovlarini o'tkazish.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini rivojlantirish jarayonida o'qituvchi o'z kasbiy darajasini va magistrnlarni (ba'zan talabalar bilan bir vaqtda) bilim olishning yangi vositalarini takomillashtiradi. Bolalarning ko'nikmalariga asoslanib, o'qituvchi asta-sekin o'z darslariga AKTdan foydalanishning quyidagi shakllarini kiritishi mumkin va kerak: 5-sinf dan boshlab o'quvchilar tomonidan AKT bo'yicha maxsus bilimlarni talab qilmaydigan shakllar, masalan, kompyuterni boshqarish shakllari (testlar) qo'llanilishi mumkin. Ushbu davrda o'qituvchi o'zi yoki o'rta maktab o'quvchilari tomonidan yaratilgan taqdimotlar asosida darslarni o'tkazishi mumkin. Keyinchalik, siz darsni tayyorlash va o'tkazishning turli bosqichlarida ushbu mavzu bo'yicha multimedia o'quv qo'llanmalari bilan ishlashni mashq qilishingiz mumkin. Ushbu davrda talabalar tomonidan fanlar va elektron entsiklopediyalarda SSM asosan ma'lumot manbai sifatida qabul qilinadi. Sinov va imtihonlarga tayyorgarlik ko'rishda har xil AKT turlaridan foydalanish tavsiya etiladi. Nazoratning kompyuter shakllaridan foydalangan holda dars o'quvchilarning bilimlarini (darsning turli bosqichlarida, turli maqsadlar uchun) kompyuter dasturi yordamida test shaklida o'tkazish imkoniyatini nazarda tutadi, bu sizga ushbu mavzu bo'yicha bilim darajasini tez va samarali qayd etish, ularning chuqurligini ob'ektiv baholash imkonini beradi (kompyuter belgilaydi). O'rta maktabda fan bo'yicha imtihon allaqachon dizayn, tadqiqot, ijodiy ishlarni majburiy multimedia hamrohi yordamida himoya qilish shaklida o'tkazilishi mumkin. Multimedia qo'llanmalari bilan ishlash darsda bir vaqtning o'zida tasviriy, statistik, uslubiy, shuningdek audio va video materiallardan foydalangan holda ish shakllarini diversifikatsiya qilish imkonini beradi.

Bunday ish darsning turli bosqichlarida bajarilishi mumkin:

- Uy vazifasini tekshirish shakli sifatida;
- Muammoli vaziyatni yaratish usuli sifatida;
- Yangi materialni tushuntirish usuli sifatida;

- O'rganilayotganlarni birlashtirish shakli sifatida;
- Dars davomida bilimlarni sinash usuli sifatida.

Kompyuter taqdimotlaridan foydalangan holda darslar shuningdek yangi materiallarni interfaol rejimda tushuntirish uchun darslar va dars-ma'ruza va darslarni umumlashtirish va dars-ilmiy konferentsiya hamda loyihalarni himoya qilish va integratsiyalashgan dars va dars-taqdimot va dars-darsdir. Onlayn konferentsiya muhokamasi. Dizayn ishlarini himoya qilish darsi talabalarning ijodiy salohiyatini anglashning o'ziga xos usuli, o'z bilim va ko'nikmalarini amalda ijodiy ravishda qaytarish usuli hisoblanadi. Ushbu turdagi darslarda AKTdan foydalanish materialni taqdim etish shakllaridan biri, taqdimot tuzilishini aks ettiruvchi talabalarni faollashtirish usuli hisoblanadi. Barcha holatlarda, AKT "vositachi" sifatida ishlaydi, bu "insonning tashqi dunyo bilan aloqasida sezilarli o'zgarishlarni keltirib chiqaradi." Natijada, o'qituvchi va talaba nafaqat axborot texnologiyalarini o'zlashtiribgina qolmay, balki eng qimmatli o'quv resurslarini tanlash, baholash va qo'llashni o'rganadilar, shuningdek o'zlarining shaxsiy media matnlarini yaratadilar. AKT darslarini loyihalash Ilmiy-pedagogik adabiyotlarda va ixtisoslashtirilgan davriy nashrlarda, o'quv jarayonida multimedia texnologiyalaridan foydalanish to'risidagi maqolalar va risolalar tobora ko'proq uchraydi. Maktab uchun mo'ljallangan elektron darsliklar va boshqa darsliklar ro'yxati yuzlab. Shubhasiz afzalliklar mavjud. Darhaqiqat multimedia texnologiyasi - bu o'qituvchining axborot madaniyatini shakllantirishning metodologik va nazariy asoslarini amaliy amalga oshirish. Zamonaviy o'qituvchi uchun kompyuter jarayonida o'zini o'quv jarayonida ko'rish tobora qiyinlashib bormoqda. Aksariyat o'qituvchilar o'quv jarayonini vizualizatsiya qilish uchun bitta kompyuter va multimediya proektoridan foydalanishni afzal ko'rishadi. Bu yo'l ancha foydalidir: muammo hal qilindi soliqni saqlash (katta ekran monitor monitorining oldida talabalarning ishlashini cheklash muammosini olib tashlaydi); Proektordan foydalanish o'quv jarayonini yanada samarali boshqarish imkonini beradi. Shu bilan birga, PowerPointda, asosan, multimediya taqdimot darslarining tahlili, shuningdek elektron darsliklardan olingan parchalar ularning o'quv samaradorligini juda pastligini ko'rsatmoqda. Ushbu darslarni ishlab chiquvchilar xususiyatlari bilan tanish emas darslarni o'tkazishning mutlaqo yangi shakli. Ta'lim dizayni – tizimga kiritilgan o'quv materiallarini loyihalashtirish, ishlab chiqish, baholash va ulardan foydalanish jarayonida samarali o'quv ishlari (o'qitish va o'qitish) to'risidagi bilimlardan (tamoyillardan) foydalanish.

Xulosa Shu bilan birga, dars axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining asosiy oylarini amalga oshirishning bevosita vositasi sifatida eng puxta ishlab chiqishni talab qiladi. Bu litmus testi bo'lib, muayyan rivojlanish samaradorligini ko'rsatadigan darslardir. Bu yakuniy natija ham, dizaynning oxirgi bosqichi, ma'lum texnologiyalarni

ishlab chiquvchilar tomonidan ilgari surilgan oyalarni amalga oshirish. Bunday darslarni tayyorlash odatdagi rejimga qaraganda ancha puxta tayyorgarlikni talab qiladi. Shu kabi tushunchalar dars ssenariysi, yo'nalishi dars - bu holda, nafaqat yangi o'rganilgan atamalar, balki darsga tayyorgarlikning muhim qismi. Kelajakdagi multimedia darsini loyihalashda o'qituvchi katta ekranga texnologik operatsiyalar ketma-ketligi, axborotni yetkazib berish shakllari va usullari to'g'risida o'ylashi kerak. O'qituvchi o'quv jarayonini qanday boshqarishi, darsda pedagogik aloqa qanday ta'minlanishi, o'quvchilar tomonidan doimiy ravishda fikr-mulohaza yuritish, ta'lim samaradorligini rivojlantirish haqida darhol o'ylash kerak. Keling, yana bir nechta atamalarni aniqlaymiz. "Multimediya ko'magi bilan dars". Shubhasiz, bu darsning nomi, qayerda o'quv samaradorligini oshirish uchun multimedia qo'llaniladi. Bunday darsda o'qituvchi o'quv jarayonining asosiy ishtirokchilaridan biri bo'lib qoladi, ko'pincha ma'lumotlarning asosiy manbai va ular multimedia texnologiyalaridan foydalangan holda ko'rish qobiliyatini oshirish, bir vaqtning o'zida bir nechta ma'lumot kanallarini ulash, o'quv materialini yanada tushunarli qilish uchun foydalanadilar. Masalan, V. F. Shatalovning tezislarni qo'llab-quvvatlash texnologiyasi ekranda «qo'llab-quvvatlash» bo'laklari ma'lum rejimda paydo bo'lganda butunlay yangi sifatga ega bo'ladi. Istalgan vaqtda o'qituvchi batafsil ma'lumot olish, animatsiya yordamida o'rganilayotgan materialni "jonlantirish" va hokazolarni bajarish uchun giperhavola orqali foydalanishi mumkin.

Foydanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. B.J.Boltayev va boshqalar "Informatika va hisoblash texnikasi asoslari" Cho'lpon 2015-yil.
2. Informatsionniye i kommunikatsionniye texnologii v distansionnom obuchenii: Spetsialniy uchebniy kurs / per. s angl. Maykl G.Mur, U.Makintosh, L.Blek i dr. M.: Izdat.dom «Obuchenie-Servis», 2006.
3. Polipova T.A. Vnedrenie kompyuternix texnologiy v prepodavaniye inostrannogo yazika // Inostrannyye yazyki v shkole. – 2009. – №10. – S.11 – 16.